

Õppeaine nimetus

VÄIKEKANDEL

Eesmärgid

Võimaldada muusikakoolis pärimusmuusikat õppival õpilasel muusikalise alghariduse omandamist, selgeks teha üldmuusikalised mõisted ja harjutada nende praktikas kasutamise oskusi.

I TASE

1. Üldiseloostus

Õpilane omandab väikekandle mängutehnikate alused. Töö viiakse läbi pärimusmuusika traditsioonilise õppemeetodiga (kuulmisele, matkimisele ja mälule tuginev meetod) relatiivses nooditundmise süsteemis. Repertuaarivalikul on soovitatav jälgida nii rahvakalendrit kui ka kandletraditsioonile olulisi tähtpäevi (vt. Lisa - Tuule Kanni Kandlekalender).

2. Programm

- erinevad kanded (väike-, rahva- ja kromaatilised kanded)
- väikekandle ehitus ja osad
- heli tekitamine kandlel
- katmis-, sõrmitsemis- ja segatehnika alused
- repertuaariks on rahvalaulud (näiteks: „Kandle tegemine“), rahvamängud ja lihtsamad pillilood eesti pärimusmuusika repertuaarist, ka lastelaulud jm.
- tutvutakse meloodia ülesehituse ja vormi mõistetega
- tutvutakse saate, harmoonia ja lihtsamate rahvaviiside seadmise mõistetega
- lihtsamad seadelised printsiibid, näiteks: burdoon, kaanon, sekvents, flazolett jm
- erinevad sõrmestused (näiteks: pentatoonika) ja häälestused (näiteks: moll)
- varieerimise ja improviseerimise harjutamine nii pärimusmuusika eeskujudel (ahellaul, küsimus-vastus laul) kui ka õpetaja poolt antud ülesannetel
- omalooming
- muusika tajumine ja üles märkimine relatiivses noodiõpetuse süsteemis, tutvumine noodikirja alustega
- pilli hoolduse alused
- pärimusmuusika helikandjate ja arhiivsalvestuste kuulamine ja arutelu koos õpetajaga
- koosmusitseerimine õpetaja ja teiste õpilastega
- pilli häälestamise harjutamine

3. Mõisted

- kandle ehitus ja osade nimetused: kõlakarp (kõlakast, kõlaruum), kõlalaud, pillikeeled, torrõ, virblid (kandlepulgad, keerupulgad, keerpulgad), kõla-ava (kõla-auk), laba (helühänd), kolju, põikpulk (obadus)
- meloodia, meloodia aste, meloodiline liikumine
- duur, moll
- vorm ja lihtsamad vormiosad läbimängu tasandil: motiiv, fraas, lause, läbimäng, (1- ja 2-osaline lihtvorm)
- saade: burdoon, akord - pide, läbiminev noot
- 2- ja 3-osaline meetrum, rõhuline ja rõhutu meetrumiosa; 5-osaline taktimõõt (runolaul)
- rahvalaul (regilaul ja uuem laul), rahvamäng, ringmäng, tantsuviis (labajalg, polka, reinlender)

- harmoonilised funktsioonid (T-, S- D-funktsioon)
- noodikirja tundmine ja mõisted: noodijoonestik, noodivõti, taktimõõt
- varieerimine, improviseerimine

4. Oskused

Õpilane:

- oskab kandlel heli tekitada ja valdab erinevate mängutehnikate aluseid
- tunneb eesti pärimusmuusika põhizanre (laulud, mängud ja tantsud)
- teab erinevaid sõrmestusi ja oskab neid otstarbekalt kasutada - kasutab mängimisel lihtsamaid varieerimis- ja improviseerimisvõtteid ning kaunistusi
- oskab pilli hooldada
- orienteerub muusikateooria põhimõistetes

5. Lisategevused

- võimaluse korral osaleda pärimusmuusika üritustel, kontsertidel, kohtumistel traditsiooniliste pillimeeste ja –meistritega
- võimaluse korral osaleda tantsuklubide töös
- külastada pärimusmuusika õpitubasid ja õppelaagreid

II TASE

1. Üldisloomustus

Õpilane jätkab tööd kandlemängu oskuste arendamisel. Jätkub töö õpilase individuaalse muusikalise väljendusoskuse saavutamiseks. Töö viiakse läbi, tuginedes peamiselt pärimusmuusika traditsioonilisele õppemeetodile (kuulmisele, matkimisele ja mälule tuginev meetod) ja noodikirjale. Relatiivsele nooditundmise süsteemile lisandub absoluutsete helide süsteem.

2. Programm

- jätkub töö I tasemel alustatud teemade ja mängutehniliste võtetega
- õppematerjalina kasutatakse enam tantsulugusid: labajalavalss, valss, polka, polska, reinlender, voortants ja muud eritantsud. Repertuaaris 20 on ka naaberrahvaste ja muid ulatuselt sobivaid lugusid
- õpetaja poolt antud tehnilised harjutused
- tantsulugude mängimine nii tantsimise kui ka kontserdi olukorras
- vahelduv taktimõõt ja sünkoop (regilaulude jm. eeskujul)
- paikkondlike kandlemängu stiilidega (näiteks: seto, karjala, läti, leedu jm) tutvumine ja mängimine
- erinevate pillimeeste, nii praeguste kui ka vanemate (arhiivsalvestustele toetudes) kandlemängu stiilidega tutvumine ja mängimine
- erinevate kandle häälestuste (näiteks: laadid, juhttooni erinev asetus) ja sõrmestuste kasutamine
- kaldumine, modulatsioon ja paralleelsed helistikud (näiteks: ka mitme erineva pilli kasutamine) - tehnilised oskused: sõrmitsemistehnikas topeltnoodid, trilleri kaunistusvõte ja tikuga mängimise võte
- saatekujunduse harjutamine (harmooniliste võtete leidmine erinevates helistikes, mida pill võimaldab)
- kaashälte kujundamine, kasutades funktsionaalharmoonilist ja modaalset saateprintsipi - võimaluse korral erinevate kandletüüpide ja keeltearvuga kanneldega tutvumine
- võimaluse korral erineva keelematerjaliga kanneldega tutvumine (metall-, sool- ja jõhvkeeled)
- varieerimise ja vaba improviseerimise harjutamine
- omalooming
- muusika kuulamine ja analüüs koos õpetajaga

3. Mõisted

- pärimuslikud tantsulood ja –tüübid: labajalavalss, valss, polka, polska, reinlender, voortants, eritantsud
- vahelduv taktimõõt, sünkoop
- esitusstiil ja selle tunnused
- kandle piirkondlikud tüübid: soome – kantele, leedu – kankles, läti – kokle, vene – gusli
- kaldumine, modulatsioon, paralleelne helistik
- topeltnoot, triller
- kaashääl

4. Oskused

Õpilane:

- valdab heal tasemel kandle erinevaid mängutehnikaid, häälestusi ja sõrmestusi ning kasutab neid loovalt õpitud lugude mängimisel
- orienteerub eesti traditsioonilises pärimuspillimuusika lugudes ning oskab neid käsitleda tantsu saateks mängimisel ja esinemissituatsioonis
- oskab saata ja mängida lihtsa ülesehitusega lugudes kaashääli, kasutades nii funktsionaalharmoonilist kui ka modaalselt seadeprintsiipi
- orienteerub vajalikes muusikateoreetilistes teadmistes ja oskustes
- tunneb erinevaid piirkondlike ja individuaalseid kandlemuusika stiile ning pillitüüpe
- omab kogemusi isikliku loomingu rakendamiseks varieerimise, improviseerimise ja omaloomingu näol
- oskab häälestada ja hooldada oma pilli

5. Lisategevused

- osalemine vaatlejana (võimalusel ka esinejana) pärimusmuusika üritustel, kontsertidel, kohtumistel traditsiooniliste pillimeistrite ja -mängijatega
- osalemine tantsuklubide töös tantsumuusika mängijana - osalemine pärimusmuusika õpitubades ja õppelaagrites aktiivosavõtjana
- võimalusel väikekandle (koos vanematega) ja muude väikepillide valmistamine

III TASE

1. Üldiseloomustus

Õpilane jätkab tööd kandlemängu oskuste arendamisel. 6- või 7-keelne väikekannel asendub rohkemate keeltega väikekandlega (10-12 keelt). Võimalik suunduda edasi uuemat tüüpi – laudadest kandle õppijale (diatooniline külakannek või rahvakannel). Jätkub töö õpilase individuaalse muusikalise väljendusoskuse saavutamiseks. Töö viiakse läbi, tuginedes peamiselt pärimusmuusika traditsioonilisele õppemeetodile (kuulmisele, matkimisele ja mälule tuginev meetod) ja noodikirjale.

2. Programm

- jätkub töö mängutehniliste võtete õppimisega 10-12 keelelisel kandlel- varieerimise ja vaba improviseerimise harjutamine - omalooming - muusika kuulamine ja analüüs koos õpetajaga

3. Mõisted

- pärimuslikud tantsulood ja –tüübid: labajalavalss, valss, polka, polska, reinlender, voortants, eritantsud
- vahelduv taktimõõt, sünkoop

- esitusstiil ja selle tunnused
- kandle piirkondlikud tüübid: soome – kantele, leedu – kankles, läti – kokle, vene – gusli
- kaldumine, modulatsioon, paralleelne helistik
- topeltnoot, triller
- kaashääl

4. Oskused

Õpilane:

- valdab heal tasemel kandle erinevaid mängutehnikaid, häälestusi ja sõrmestusi ning kasutab neid loovalt õpitud lugude mängimisel - orienteerub eesti traditsioonilises pärimuspillimuusika lugudes ning oskab neid käsitleda tantsu saateks mängimisel ja esinemissituatsioonis
- oskab saata ja mängida lihtsa ülesehitusega lugudes kaashääli, kasutades nii funktsionaalharmoonilist kui ka modaalset seadeprintsipi
- orienteerub vajalikes muusikateoreetilistes teadmistes ja oskustes
- tunneb erinevaid piirkondlike ja individuaalseid kandlemuusika stiiile ning pillitüüpe
- omab kogemusi isikliku loomingulisuse rakendamiseks varieerimise, improviseerimise ja omaloomingu näol
- oskab häälestada ja hooldada oma pilli
- Jätkates õpinguid rahvakandlel või külakandlel lähtuda rahvakandle ainekava I ja II tasemest.

5. Lisategevused

- osalemine vaatlejana (võimalusel ka esinejana) pärimusmuusika üritustel, kontsertidel, kohtumistel traditsiooniliste pillimeistrite ja – mängijatega
- osalemine tantsuklubide töös tantsumuusika mängijana
- osalemine pärimusmuusika õpitubades ja õppelaagrites aktiivosavõtjana
- võimalusel väikekandle (koos vanematega) ja muude väikepillide valmistamine